

factus non est. Et tu dicis. Non attendens quid dicas : « Ideo potuit oriri voluntas mala, ut oriri posset et bona : » et hoc putas ad naturam liberi arbitrii pertinere, ut possit utrumque et peccare scilicet, et non peccare; et in hoc existimas hominem factum ad imaginem Dei, cum Deus ipse non possit utrumque. Neque enim vel demens quisquam dixerit, Deum posse peccare; aut tu dicere audes, Deum liberum arbitrium non habere. Dei ergo, non nihili, munus est liberum arbitrium : sed in ipso Deo summum est liberum arbitrium, qui peccare nullo modo potest. Quoniam si injustus esse posset, etiam Deus non esse utique posset : si enim Deus est, consequentissime justus est : et ideo summe maximeque habens liberum arbitrium, peccare tamen non potest Deus. Angelus ergo vel homo propterea peccare potuit, id est, propterea isto Dei munere, quod est liberum arbitrium, male uti potuit, quia non est Deus, hoc est, de nihilo factus est a Deo, non de ipso Deo. Intellige et tace : aut quod intellexeris, non autem quod non intellexeris, loquere.

XXXIX. JUL. « Verum non uno modo vicisse contentus, argumenti tui, cujus impietatem prodidi, coarguam falsitatem. Cum ergo scriberes : « Non ideo potuit oriri voluntas mala in opere Dei, quia a Deo factum est, sed ideo quia de nihilo factum est¹ : » videre debueras, quam valenter aliarum creaturarum exempla præscriberent, quæ totidem productæ de nihilo, malæ tamen voluntatis capaces non sunt. Postremo ipsa elementa, quæ vere sunt facta ex nihilo, non alicujus voluntatis conscientiam queunt habere ut motibus malis protestentur originis suæ necessitatem. Animantes autem, et reliqua quibus impletus est orbis, non de nihilo, cæterum jam ex aliquo prodierunt. Ubi est ergo vis inanitatis antiquæ, quæ

¹ De Nupt. et Conc. lib. 2. c. 28.

malam voluntatem coëgit existere, cum præter rationale animal, neminem peccare posse manifestum sit? »

AUG. Posses putare me argui falsitatis, si cum ego dixissem, ideo posse nostra corpora vulnerari, quia terrestria sunt, ostenderes tu corpora multa terrestria, quæ nequeant vulnerari. Non enim esse vulnus potest, nisi in corpore animantis, quæ caro dicitur. Ubi te admonere deberem, quod videre non potueris sententiam istam non recurrere; quia non sicut verum est, omne quod potest vulnerari, terrestre corpus est; ita etiam verum est, omne terrestre corpus vulnerari potest. Cur ergo in dialecticis jactantacula tua solertia dormitavit, ut non adverteres, ubi dixi ideo creaturam rationalem peccare potuisse, quia ex nihilo facta est, me intelligi voluisse, omne quod peccare potest, ex nihilo factum esse, non autem omne quod ex nihilo factum est, posse peccare? Quod tanquam dixissem, ita mihi objecisti res alias, et ipsa mundi elementa, quæ cum ex nihilo facta sint, peccare non possunt, quoniam solum potest animal rationale peccare. Nunc ergo evigila, atque aspice, omne quod peccare potest, de nihilo factum esse; nec ideo sequitur etiam omne quod de nihilo factum est, posse peccare. Non igitur mihi proferantur alia, quæ de nihilo facta sunt, et peccare non possunt : quoniam non dico, omne quod ex nihilo factum est, peccare potest : sed dico, omne quod peccare potest, ex nihilo factum est : tanquam si dixissem, omnis bos animal est, non utique adversum me commemorari debuerunt multa animalia, quæ non sunt boves; quoniam non dixerim, omne animal bos est, sed omnis bos animal est. Iterum ergo dico, omne quod peccare potest, ex nihilo factum est; omne ergo quod ex nihilo factum est, potest peccare, non dico : quod velut dixerim, multa commemoras, quamvis ex nihilo facta,

quæ tamen peccare non possunt. Calliditatem tuam tolle de medio, qua tardis illudis ingeniis; aut cæcitatem, qua manifesta non cernis.

Cum autem dico: Natura quæ rationalis creata est, ideo peccare potuit, quia de nihilo facta est, non de Deo; attende quid dicam, ne mihi rursus inani loquacitate ventiles nihil, et me dixisse affirmes vim faciendi aliquid habere, quod nihil est. Hoc dico ego, naturam quæ rationalis creata est, propterea peccare potuisse, quia ex nihilo facta est: quod aliud quid est, quam propterea peccare potuisse, quia natura Dei non est? Si enim de nihilo facta non esset, de Deo naturaliter esset, quidquid esset: si naturaliter de Deo esset, Dei natura esset: si Dei natura esset, peccare non posset. Ideo igitur peccare potuit, quamvis facta sit a Deo, quia de nihilo facta est, non de Deo. Hoc tu si intellexeris, et veritati repugnare noluëris, ab hac contentione in hac quæstione cessabis.

XL. JUL. « Cum ergo hoc tam magnum apertum esset, quid illud fuit, quod tibi persuasit, ut crederes antiqui nihili violentiam causam malæ voluntatis fuisse? Profecto ut intelligeremus nos, omnia te, quæ sunt facta de nihilo, rea credere, et universum mundum diabolo mancipare. Quoniam igitur mihi claruit, antiquam inter vos dogmatum manere concordiam; hine jam tibi pariter et Manichæo respondeo. Quæritis certe, ut qui nego mali esse naturam, si possum respondeam, unde ipsa mala voluntas in homine primo potuit exoriri. At ego refero non vos, intelligere quid dicatis. Voluntas enim nihil est aliud, quam motus animi, cogente nullo. »

AUG. Motus animi quid est (5), nisi motus naturæ? Animus enim sine dubitatione natura est: proinde voluntas motus est naturæ, quoniam motus est animi. Tu

autem cum superius naturam tanquam genus poneret, eique generi species suas subderet, sic certe locutus es. « Naturæ, inquis, humanæ generalitas, institutionum infra se locatarum genus quoddam est: hæc velut species habet, in situ, in membris, in ordinibus, in motibus, vel aliis id genus. » Ista ergo tua disputatione motus naturæ speciem asseruisti esse naturæ: unde te sequitur quod non vis, ut natura sit omnis naturæ motus, si natura genus, ejusque species est naturæ motus; quemadmodum animal est omnis equus, eo quod animal genus est, species vero hujus generis equus. Ac per hoc voluntas, quoniam motus est animi, et inde ostenditur motus esse naturæ, te ita disputante natura est; quia naturæ tanquam generi species hujusmodi subdidisti. Cur ergo reprehendis quod dicitur naturale peccatum, quod fecit voluntas mala quam¹ ipsam voluntatem tu dicere convincaris esse naturam? Sed natura non sit voluntas: certe tamen nisi in natura non potest esse; quantum enim pertinet ad hominem, motus est animi, animusque natura est. Sine jam, quæso, ita dici naturale peccatum, quoniam cum homo peccat, natura ulique peccat; homo quippe natura est: quemadmodum recte dici potest etiam spiritale peccatum, cum spiritus peccat. Non enim erravit Apostolus, ubi ait, spiritualia nequitiae²: quæ spiritualia procul dubio naturalia sunt: quia spiritus sine ambiguitate natura est, sive sit creator, sive sit creatus.

Nec tamen quod vel Angelo vel homine volente commissum est, quoniam natura peccavit, (et Angelus enim et homo naturæ sunt,) ita hoc esse dicimus naturale peccatum, ut necessitate factum esse dicamus, quod factum est libera voluntate. Qui enim propterea peccavit, quia voluit, potuit et nolle peccare: et ita homo creatus est,

¹ Forte cum. — ² Ephes. iv, 11.

ut et nolle posset et velle (6), et quodlibet horum haberet in potestate. Sed aliud est originale peccatum, quod etsi trahunt sine propria voluntate nascentes, tamen per voluntatem primi hominis ipsa est origo vitata: sicut aliud etiam est in majore homine propter quod dicit: « Non » enim quod volo facio bonum, sed quod nolo malum » hoc ago¹: » nec tamen etiam ista necessitas insanabilis est ei, cui dicitur: « De necessitatibus meis erue me². »

XLI. JUL. « Quæritis ergo necessitatem rei, quæ esse non potest si patitur necessitatem. Huic motui animi libero, sine coactu originis inquieto, si causa ipso motu detur antiquior, non gignitur omnino, sed tollitur. Nomen enim ipsum voluntatis nullam vim habet alteram, quam non debere materiæ quod movetur. Cum ergo unde orta sit voluntas, ipsa voluntate quæris antiquius; non exordium ejus, sed exitium requiris: omnino enim non intelligitur esse, si aut tenebris deputetur, aut nihilo; nec potest dici jam voluntas, quæ subsistere non potest, nisi in motu animi, cogente nullo. Si ergo cogat aliquis, est quidem motus; sed non est voluntas, cujus vim illa definitionis pars secunda complevit, id est, nullo cogente. Si ergo voluntas nihil est aliud, quam motus animi, cogente nullo; male prorsus quæritur origo rei, cujus conditio, si prævenitur, interit. Expende ergo quid sit quod roges: « Unde, inquis, ipsa voluntas mala quasi arbor mala in primo homine potuit exoriri²? » qui confiteris voluntatem de origine contigisse. Voluntas enim motus est animi, cogente nullo. Naturalia cuncta cogunt esse quod sequitur: voluntas autem si præcedentibus causis cogatur, voluntas esse mox desinit, et perdit conditionem, si accepit originem. »

AUG. Si voluntas ideo non habet originem, quia non

¹ Rom. vii, 15. — ² Psal. xxiv, 18. — ³ Lib. 2. de Nupt. et Conc. c. 28.

cogitur; nec ipse homo habet originem ut sit homo, quia non coactus est esse. Quomodo enim cogi poterat, qui non erat? Et certe homo natura est; tuque dixisti, « Naturalia cuncta cogunt esse quod sequitur. Rogo te, attende quid dicas: noli oculis clausis linguam movere, quomodo qui in somnis loquitur. Nulla res, quæ non est, cogi potest. Vide etiam quam sit insanum, negare habere originem res quæ ortæ sunt; cum ipsa origo ab oriundo sit dicta. Nam quod est, et originem non habet, semper fuit, si autem non fuit, et est, ortum est; si ortum est, habet originem. Et voluntas ergo peccati, quæ non fuit; et est, utique orta est: si enim est, et orta non est, semper fuit; sed non fuit semper; ergo orta est. Jam tu clama contra apertissimam veritatem; hoc enim decet tuam vanam loquacitatem: et dic: Orta est quidem, sed originem non habet; aut quod est insanus: et non fuit, et est, et tamen orta non est. Porro si hoc non dicis, ne insulsissimus et omnino fatuus judicaris; quære unde orta sit hominis voluntas mala, quam negare non potes ortam esse, quia negare non potes non fuisse et esse cœpisse: quære, inquam, unde orta sit; et invenies ipsum hominem: ex illo quippe orta est voluntas mala, quæ in illo ante non fuit. Quære etiam qualis erat homo, antequam voluntas mala oriretur ex illo; et invenies bonum: ea quippe voluntate factus est malus, quæ antequam oriretur ex illo, talis erat, qualis a bono factus erat, id est, bonus. Hoc est igitur quod ait meus doctor tuusque destructor Ambrosius: Ex bonis igitur mala orta sunt¹. Quod tu negando, et dicendo: « Rerum ratio non sinit, ut de bono malum, et de justo injustum aliquid proferatur; » tantum adjuvas Manichæos ad introducendam naturam

¹ Ambros. lib. de Isaae et Anima c. 7 citatus ab Aug. lib. 1. operis prioris in Jul. c. 9.

mali, de qua dicunt oriri mala, ut te patronum sui gratulentur erroris, nisi cum eis et ipse vincaris. Tu es enim qui mirabili eloquentia, vel potius amentia sic defendis parvulos, ut a Salvatore separe; sic oppugnans Manichæos, ut contra Salvatorem subleves.

XLII. JUL. « Cum ergo bene definita sit voluntas, Motus animi, cogente nullo; quid quæris superius causas, quas definitio voluntatis exclusit? Expendite igitur quid sit voluntas, et desinetis inquirere unde sit voluntas. Voluntas est enim motus animi, cogente nullo: vos si tentetis ire dimidio ungue superius, statim constituta convellitis. Quid ergo dicit Manichæus? Sed iste motus ideo exortus est, quia de tenebrarum natura homo factus est. Quid tu? Quia, inquis, de nihilo factus est homo. Unus ergo dicit, Ideo voluntas mala, quia de nihilo factus est homo: alter, Ideo voluntas mala in homine, quia de tenebris factus est homo. Utrique ergo illud voluntatis supplementum denegatis, id est, cogente nullo. Si enim tanta fuit virtus in nihilo, quanta in aliquo; quæ coëgit hanc voluntatem existere, exclusit ab ea conditionem suam, qua dictum fuerat, cogente nullo. Sed non minus mali abegit infamiam; non est enim peccatum, quod de motu animi libero non venit: effectumque est, ut cum dispendio veritatis, totius mali periret invidia; et evanuit mali natura cum crimen voluntatis evanuit: crimen autem evanuit voluntatis, cum definitio voluntatis exsecta est. Et peccati igitur et voluntatis claruit ejusmodi esse conditionem, ut si causis præcedentibus deputetur, et jus perdat, et crimen. Ubi ergo erit mali natura, cum malum non esse constiterit? »

AUG. Dicit non potest, quantum mirer frontem tuam, quomodo dicas naturam mali, qui malum naturale non dicis; aut quomodo malum naturale non dicis, qui natu-

ram mali dicis. Quid autem vanius definitionibus tuis, qui propterea putas non esse quærendum unde sit voluntas, quia motus est animi, cogente nullo? Si enim dicatur, ut putas, unde sit; non erit verum quod dictum est cogente nullo: quia illud unde est, eam cogit esse; et ideo non est alicunde, ne cogatur esse. O stultitiam singularem! Non est ergo alicunde ipse homo, qui non est coactus esse, quia non erat qui cogeretur, antequam esset. Prorsus ¹ et alicunde est voluntas, et esse non cogitur; et si ejus origo quærenda non est, non ideo quærenda non est, quod voluntas alicunde non sit, sed quia manifestum est unde sit. Ab illo est enim voluntas, cujus est voluntas; ab angelo scilicet voluntas angeli, ab homine hominis, a Deo Dei. Et si operatur Deus in homine voluntatem bonam, id utique agit, ut oriatur ab illo bona voluntas, cujus est voluntas; sicut agit ut homo oriatur ab homine: non enim quia Deus creat hominem, ideo non homo ex homine nascitur. Malæ autem voluntatis suæ unusquisque auctor est, quia malum vult. Sed cum quæritur, quare homo possit habere malam voluntatem quamvis ut habeat non sit necesse; non origo quæritur voluntatis, sed origo ipsius possibilitatis: et invenitur ea esse causa, quia etsi magnum bonum est rationalis creatura, non tamen est quod est Deus, cujus solius est inconvertibilis incommutabilisque natura. Et hujus rei causa cum quæritur, hoc invenitur, quia non de se ipso, hoc est, de sua natura atque substantia genuit, sed de nihilo, hoc est, de nulla re fecit hæc Deus. Non quia nihil habet aliquam vim; si enim haberet, non nihil, sed aliquid esset: sed quia hoc est cuique naturæ de nihilo factam esse, quod est naturam Dei non esse, quæ immutabilis sola est. Nec ea quæ de aliquibus rebus facta sunt, ab hac excipiuntur origine:

¹ Agatho pap. in epist. syn. ad Imper.

quoniam res quæ ita factæ sunt, ut ex iis aliæ fierent, de nullis extantibus factæ sunt, hoc est, omnino de nihilo. Mutari autem possunt quæcumque alia diversis et propriis qualitatibus suis; voluntate vero, quæ ratione utitur, sola est rationalis creatura mutabilis. Hæc diligenter et intelligenter quisquis advertit, multum te de nihilo nihil quod ad rem pertineat dixisse cognoscet.

XLIII. JUL. « Quid est enim malum, id est, peccatum? Voluntas sequendi quod justitia vetat, et unde liberum est abstinere. Quid est ipsa voluntas? Motus animi, cogente nullo. Si ergo peccatum ex voluntate natum est, voluntas ex motu animi cogente nullo; nec nihili, nec tenebrarum conditio fecit ut esset hic motus, qui ideo a nullo cogitur, ut possit esse cogente nullo. Ac per hoc nullum est naturale, nullum originale peccatum: quia hæc duo nomina unum indicant, id est, peccatum esse non voluntarium: præscripsit autem veritas, nisi voluntarium non posse esse peccatum: et ideo qui dicit malum esse quod constat ingenitum, non convincit in natura esse peccatum; sed se ostendit per pravitatem iudicii crinosum. Ecce responsum est, ad quod tu responderi non posse credebas. Oxymora¹ prorsus fuit quæstio, quam tu arbitraris invictam. »

AUG. Exultas inaniter, et dicis: « Ecce responsum est, » ubi te respondere non potuisse mox invenit, quicumque acutus legit hæc tua, vel non multum tardus et mea. Quantalibet enim perplexitate, non implicata explicare, sed aperta implicare coneris; sani negare non possunt, oriri ab unoquoque voluntatem suam, nec nisi ab homine oriri hominis voluntatem. Ac per hoc, quoniam mala hominum voluntate esse cœperunt, et ante voluntatem malam scimus fuisse hominum naturam bonam; ex bonis orta

¹ Ex græco ὀξύμορα, de sententiæ dicitur fatue acuta, vel celeriter dissipata.

sunt mala. Hoc dicit Ambrosius¹: hinc perimitur Manichæus: hoc pro Manichæo negat contra Ambrosium Julianus, dicens: « Si natura opus Dei est, per opus Dei opus diaboli transire non sinitur: » ut Manichæus dicat, non esse homines opus Dei, per quos Apostolus transisse dicit peccatum et mortem, quod est opus diaboli²: quoniam secundum Julianum: « Per opus Dei, opus diaboli transire non sinitur; » et dicit Apostolus per homines transisse opus diaboli; non sunt ergo homines opus Dei. Manichæi est ista conclusio, veniens illi, Juliane, de adiutorio tuo. Sed Apostolus pro veritate decertans, et homines dicit esse opus Dei, ut prosternat Manichæum; et per opus Dei, hoc est, per homines transisse opus diaboli, ut cum illo prosternat et te ipsum.

XLIV. JUL. « Illud tamen admonéo, solere etiam te in scriptis tuis tenebras non dicere creaturam, sed absentia luminis remanere obscuritatem; ut nihil aliud sit obtenebratio, quam splendoris exclusio. Quod ergo excluditur, creaturam vocas; quod remanet, tenebras: quod quidem vulgatum a philosophis est; nec nunc quæro verum-ne esse putetur, an falsum: sed illud inculco, tenebras tu non dicis esse aliud quam nihil: in homine autem, id est, opere Dei malum ideo extitisse argumentaris, quia de nihilo factus erat: causam ergo mali illud nihilum fuisse confirmas, quod nihilum tenebras etiam pronuntias. Necessitatem itaque mali de tenebrarum dicis conditione descendere. Igitur nec in hoc a præceptore dissentis, quoniam voluntatem malam pariter æternis tenebris deputatis. »

AUG. Paulo ante jam tibi de nihilo nihil dicenti quantum aperte potui, breviterque respondi: et nunc frustra ad tenebras voluisti fugere. Non latebis: lumen quippe

¹ Ambros. lib. de Isaac et Anima c. 7. — ² Rom. v, 12.

te persequitur veritatis, ita dicens factas ex nihilo creaturas, quæ non sunt quod ipse qui fecit, ut ipsum nihil non existimetur vel intelligatur, esse aliquid, nec ad faciendum habere aliquam vim; quia si haberet, non esset nihil. Ac per hoc, nihil nec corpus est ullum, nec spiritus, nec his substantiis aliquid accidens, nec informis ulla materies, nec inanis locus, nec ipsæ tenebræ, sed prorsus nihil: quia ubi sunt tenebræ, corpus est aliquid carens lumine, sive aër, sive aqua, sive aliquid aliud; corporali enim lumine vel illuminari ut clareat, vel priuari ut tenebrescat, nisi corpus non potest. Ac per hoc istarum corporalium tenebrarum conditor non est, nisi qui condidit corpora: propter quod in hymno trium virorum benedicunt eum lux et tenebræ¹.

Fecit ergo Deus cuncta de nihilo, id est, omnia quæ ut essent fecit, si eorum originem primam respiciamus, ex his quæ non erant fecit: hoc Græci dicunt ἐξ οὐκ ὄντων. Quod ne credatur de Unigenito, quid est Deus de Deo, lumen de lumine, et ideo non de nihilo, vehementer Catholica resistit Arianis. Cum itaque dicimus, non ideo potuisse oriri ex bono malam voluntatem, quia bonum factum est a bono Deo, sed quia de nihilo factum est, non de Deo, non nihilo damus ullam naturam, sed naturam factoris a natura eorum quæ sunt facta discernimus. Ideo quippe possunt ista mutari, sive voluntate, sicut rationalis potuit creatura, sive propriis qualitatibus suis, sicut cætera; quoniam de nihilo facta sunt non de Deo, quamvis faciente non nisi Deo; id est, quia non sunt quod illa natura, quæ facta non est, atque ob hoc immutabilis sola est. Si ergo vis Manichæos vel devitare vel vincere, hoc sape hoc cape intelligendo, si potes,

¹ Dan. iiii, 72.

credendo, si non potes, quoniam ex bonis orta sunt mala, nec est aliquid malitia nisi indigentia boni.

XLV. JUL. « Verum ut ambos vos veritas detexit, et proruit: ita a nobis consideratio nostri reposeit officii, ut quid sit hoc quod obscuritatem huic quæstioni, quæ jam exarmata est, fecerat, explicemus. Omnia quæ fiunt, aut a necessario, aut a possibili dicuntur existere. Necessarium autem hic dico, non quod solemus utile nuncupare, sed quod majoribus fuerit causis coactum. Necessarium ergo vocamus, non quod in jure sit voluntatis, sed quod patiat existendi vim. Possibile autem dicimus, quod nec existendi, nec non existendi in alteram partem experitur necessitatem, sed certis modis et possit esse, et possit non esse. Teneat ergo lector noster quid hic necessarium, quid possibile nuncupemus. Et ut a grandibus inchoemus exemplis, ut Deus faceret mundum, a possibili venit ei, non a necessario; id est, omnipotentia ejus possibile fuit creare quæ condidit, necessarium tamen non fuit, videlicet non est ab aliquo coactus ut faceret, sed fecit quia voluit, quod non fecisset profecto si nolisset. At hoc quod auctori adfuit a possibili, in opere a necessario factum est, id est, non fuit mundo possibile esse et non esse, quiesse ab impotente jubebatur, sed cogebatur existere, cui omnipotens mandabat essentiam. »

AUG. Quomodo mundus cogebatur existere, qui non erat antequam existeret? Quomodo cogitur quisque, si non est? Nonne satius erat ut diceres, Mundus factus est Dei voluntate, non sua. Sed perge, videamus quid ex ista distinctione possibilis et necessarij coneris ostendere: quam melius possemus intelligere, si eam commemorare tantummodo, et non exponere voluisses. Quis enim non videat, omne quod fieri necesse est, etiam fieri posse, non omne quod fieri potest, etiam fieri necesse esse? Si

ergo hoc tibi placuit appellare possibile, quod ita fieri potest, ut non sit necesse; illud autem necessarium, quod non solum fieri potest, verumetiam necesse est: loquere ut vis; ubi res apparent, non est de verbis controversia facienda. Satis est nosse omne necessarium esse possibile, non omne possibile esse necessarium.

XLVI. JUL. « Transiit ergo in necessitatem conditi, quod venerat de possibilitate condentis. Fecit etiam diversas naturas diversasque species in naturis, custodito eo ordine qui a rerum fluebat exordio, ut alia essent necessaria, alia possible. Quidquid ergo habent creaturæ naturaliter, a necessarij parte sortitæ sunt.»

AUG. Si quidquid habent creaturæ naturaliter, a parte necessarij sortitæ sunt; non ergo naturaliter habent homines quod concumbunt, sed quod possunt concumbere: nec ille quem Apostolus commemoravit, naturalis est usus foeminae, sed possibilitas ejus; si enim nolit homo, non est ipse usus, quamvis possit esse, si velit: possibilitas ergo ejus naturalis est, ipse non est: non enim est necessarius, qui nullus est, si nolimus, et erravit Apostolus, qui dixit esse usum foeminae naturalem¹. Ubi est etiam [quod ante dixisti, naturam genus, speciemque ejus esse conjugium; quandoquidem non necessitate, sed voluntate conjugia copulantur? An forte ut hoc diceres, nondum tibi in mentem venerat duorum istorum, id est, necessarij possibleque distinctio? Et ut post concubitum sexuum nascatur homo, naturale non est, quia non est necessarium? Non enim necesse est ut sequatur conceptus et partus, cum mas et foemina concubuerint: hoc autem possibile, non necessarium definisti, quod fieri potest, sed necesse non est. Nec naturaliter manducamus? Quia et hoc si nolimus, non fit; et ideo possibile est, non ne-

¹ Rom. 1, 27.

OPERIS IMPERFECTI CONTRA JULIANUM, LIB. V. 385
 cessarium. Sed ista negare esse naturalia, nihil est aliud quam magnam partem velle auferre naturæ. Falsum est itaque quod aisti, « Quidquid habent creaturæ naturaliter, a necessarij parte sortitæ sunt: » quandoquidem et hæc quæ commemoravi, et alia quæ commemorare longum est, naturaliter habent, nec ea tamen sunt a necessarij parte sortitæ.

XLVII. JUL. « Qui¹ autem sentiunt in processu, non semper a necessario, sed multa a possibili capiunt. Hoc in cunctis licet videre corporibus: sed longior disputatio nascitur; pauca tamen demus exempla. Natura corporum est, ut coagmentatione concrecant, divisione solvantur: capacia ergo sunt vulneris, quæ patiuntur interitum. Ut ergo possint vulnerari, a necessario habent: ut vulnerentur autem, a possibili. Ita a necessario est possibilitatis natura, cum non sit necessarius possibilitatis effectus. Verbi gratia, equus, bos, et similes animantes vulnerabilem habent naturam, et ideo incommodi capacia a necessario sunt: ut autem vulnerentur, non semper necessarium est. Si enim per diligentiam custodum defendantur a plagis, possunt non vulnerari: quod si non custodiantur, possunt etiam vulnerari.

Plurimum ergo distat inter ea quæ a possibili veniunt, et ea quæ a necessario: quæ nisi custodiatur distinctio, in innumeros itur errores. Quod ut comparatione clarescat: lapsi sunt quidam medicinae oppugnatores, argumentati hanc artem nihil habere utilitatis; disputantque hoc modo: Morituris-ne medicina subvenit, an victuris? Si morituris, nihil promovet: si victuris, frustra gestit. Qui enim morituri erant, hac quoque laborante, morientur: qui victuri, sine quoque hujus beneficio salvi esse potuerunt. Quam nempe concinna, quam urbana con-

¹ Forte Quæ.